

Informacija o potrebi zaključenja Sporazuma između Evropske unije i Crne Gore o učešću Crne Gore u programu Kreativna Evropa (2021-2027)

Kreativna Evropa je najznačajniji evropski fond za ostvarivanje finansijske podrške u kulturi i unaprijeđivanje saradnje između u kulturnih institucija i organizacija širom Evrope, pa samim tim i prilika da crnogorske ustanove kulture, nacionalne i lokalne, nevladine i druge organizacije kulture, ostvare finansijsku podršku Evropske unije za realizaciju međunarodnih projekata kulturne saradnje. Cilj programa Kreativna Evropa je pružanje direktne finansijske podrške institucijama i organizacijama koje se bave kulturnom, kreativnom i audiovizuelnom djelatnošću u vidu bespovratnih grantova koji funkcionišu po principu sufinansiranja.

Crna Gora je učestvovala u prethodnoj finansijskoj perspektivi programa Kreativna Evropa potpisivanjem Sporazuma između Evropske unije i Crne Gore o učešću u programu "Kreativna Evropa 2014-2020" u julu 2014. godine. Ime je postala punopravnom članicom najznačajnijeg fonda EU za podršku projektima iz oblasti kulture.

U prethodnom sedmogodišnjem periodu sproveden je veliki broj projekata na kojima su učestvovali organizacije ili institucije iz Crne Gore, koje je Evropska unija podržala sa preko milion eura.

Budući da ovaj program predstavlja značajnu priliku za jačanje finansijskih, programskih i administrativnih kapaciteta crnogorskog sektora kulture, nekadašnje Ministarstvo kulture je 21. oktobra 2020. godine uputilo pismo namjere o učešću Crne Gore u programu Kreativna Evropa 2021-2027, što je nakon zahtjeva Evropske komisije ponovljeno od strane Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta 14. juna 2021. godine.

Učešće Crne Gore u programima Evropske unije od izuzetnog je značaja, budući da obezbjeđuje integraciju crnogorske kulture u međunarodne razvojne tokove, najkvalitetniju promociju i prezentaciju savremenog crnogorskog stvaralaštva i kulturne raznolikosti, prepoznatljivost crnogorskog kulturnog identiteta i donosi znatne finansijske benefite za crnogorske institucije kulture na nacionalnom i lokalnom nivou. Iz tih razloga je članstvo u ovim programima strateški opredjeljenje Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta što će biti definisano i Programom razvoja kulture i drugim razvojno-analitičkim dokumentima za pojedine oblasti kulture. Takođe, učešće u programima Evropske unije sastavni je dio evropskih integracija i u okviru pregovaračkog postupka predstavlja jedan od preduslova za neophodne integracione reforme.

U cilju punopravnog učešća u programu Kreativna Evropa, neophodno je usvajanje i potpisivanje Sporazuma između Evropske unije i Crne Gore o učešću Crne Gore u programu Kreativna Evropa (2021-2027). Ovaj dokument predviđa administrativne i finansijske uslove koje je neophodno ispuniti da bi Crna Gora postala punopravnom članicom predmetnog fonda.

Sporazumom je predviđeno u slučaju Crne Gore u svim aktivnostima potprograma Kultura i uslovno u slučaju u aktivnostima međusektorskog potprograma i potprograma MEDIA do 31. decembra 2022. godine. Nakon ovog datuma, nastavak u slučaju u međusektorskom potprogramu i potprogramu MEDIA će zavisi od usklađivanja crnogorskog zakonodavstva sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama br. 2018/1808, što je već u toku.

Predmetni dokument takođe propisuje način izračunavanja godišnje kontribucije Crne Gore za članstvo u međunarodnom fondu Kreativna Evropa, za koju će iznos biti određen od strane Evropske komisije unaprijed, a najkasnije do 1. septembra tekuće godine za narednu finansijsku godinu. Iznos kontribucije koja je predviđena za 2021. godinu iznosi 60 hiljada eura i predviđen je u budžetu Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta.

Sporazum stupa na snagu nakon ispunjavanja unutrašnjih procedura od strane Evropske unije i Crne Gore, a primjenjuje se retroaktivno od 1. januara 2021. godine.

SPORAZUM
Izme u Evropske unije i Crne Gore
o
u eš u Crne Gore u programu Kreativna Evropa (2021-2027)

Evropska komisija (u daljem tekstu “Komisija”), u ime Evropske unije (u daljem tekstu “Unija”),
sa jedne strane,

i

Vlada Crne Gore, u daljem tekstu “Crna Gora”,

sa druge strane,

u daljem tekstu “Strane potpisnice”

UZIMAJU I U OBZIR DA:

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju izme u Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Crne Gore, sa druge strane, usvojen je Odlukom Evropskog parlamenta i Savjeta broj 2010/224/EU, Euratom¹. Članom 132 propisano je da su aneksi i protokoli koji prozilaze iz Sporazuma njegovi integralni djelovi. Protokol 8 Sporazuma definiše generalne uslove za u eš e Srbije i Crne Gore u programima Zajednice. Ovaj me unarodni sporazum ini i ima isto pravno dejstvo kao Memorandum o razumijevanju propisan članom 5 Protokola 8 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju;

Kreativna Evropa, program Unije za podršku kulturnoj raznolikosti i konkurentnosti u kulturnom i kreativnom sektoru uspostavljen je Uredbom (EU) 2021/818 Evropskog parlamenta i Savjeta² (u daljem tekstu: „Uredba o programu Kreativna Evropa“);

U skladu sa članom 9(2) Uredbe o programu Kreativna Evropa, koja se odnosi na pridruživanje tre ih zemalja, posebni uslovi pridruživanja bi e odre]eni me unarodnim sporazumom izme u Unije i pridružene zemlje;

PREPOZNAJU I injenicu da su ciljevi i generalni principi programa Unije Kreativna Evropa esencijalni sa stanovišta kulture, demokratije, životne sredine, socijalnih i ekonomskih pitanja, i posebno relevantni za naša društva i kulturne sektore koji se suo avaju sa aktuelnim izazovima globalizacije, klimatskih promjena i digitalizacije;

POTVR UJU I da su ovi politički ciljevi, koji su prepoznati i UNESCO Konvencijom za zaštitu i promociju kulturne raznolikosti, priznati od strane Crne Gore koja se suo avava sa sličnim izazovima i koja dijeli iste vrijednosti poput demokratije, vladavine prava, zaštite ljudskih prava, uklju uju i jednakost me u ljudima, rodnu ravnopravnost, slobodu izražavanja i umjetni ku slobodu;

¹ Sl. List EZ, br. L 108, 29.4.2010, p.1-354.

² Sl. List EZ br. L 189, 28.05.2021, p. 34-60

IMAJU I U VIDU zajedni ke ciljeve, vrijednosti i snažne veze Strana potpisnica u oblasti kulture, audiovizuelne djelatnosti i medija koji su uspostavljeni u prethodnom periodu kroz u eš e u programu Kreativna Evropa 2014-2020, kao i zajedni ku želju Strana potpisnica da dalje razvijaju, ja aju, stimulišu i proširuju svoje odnose i samim tim saradnju;

IMAJU I U VIDU uslove koji su sadržani u lanu 9(2) Uredbe o programu Kreativna Evropa, zemlje u okviru Politike evropskog susjedstva mogu tako e imati koristi od izuze a u cilju u eš a u me usektorskom potprogramu i nekim aktivnostima u okviru potprograma MEDIA. Prilikom procjene opravdanosti takvog izuze a, EU uzima u obzir okolnosti poput specifi ne situacije audiovizuelniog tržišta u odnosnoj zemlji i nivo integrisanosti u smislu evropske audiovizuelne politike.³

SAGLASILE SU SE O SLJEDE EM:

lan 1

Opseg pridruživanja

1. Crna Gora e u estvovati u svojstvu pridružene zemlje u programu Unije „Kreativna Evropa“ koji je namijenjen kulturnom i kreativnom sektoru (u daljem tekstu „Program“), u skladu sa Uredbom EU 2021/818 Evropskog parlamenta i Savjeta.

2. Crna Gora e u svojstvu pridružene zemlje u estvovati u sljede im aktivnostima Programa:

- a) Sve aktivnosti potprograma Kultura;
- b) Sve aktivnosti me usektorskog potprograma i potprograma MEDIA do 31. decembra 2022. godine. Nakon ovog datuma, nastavak u eš a u me usektorskom potprogramu i potprogramu MEDIA e zavisiti od podnijetog dokaza Evropskoj uniji o tome da Crna Gora ispunjava uslove propisane Direktivom 2010/13/EU⁴ u skladu sa lanom 9(2) Uredbe o programu Kreativna Evropa. Crna Gora e omogu iti da ti uslovi i dalje budu ispunjeni tokom trajanja programa. Ukoliko dostavljeni dokaz nije dovoljan ili ukoliko se prilikom implementacije Sporazuma ispostavi da uslovi nijesu ispunjeni, u eš e u me usektorskom potprogramu i potprogramu MEDIA može biti okon ano ili se ne e produžiti. U prethodnom slu aju, odredbe iz lana 6, stav 6 i 7 su primjenjive *mutatis mutandis*.

lan 2

Pravila i uslovi u eš a u programu Kreativna Evropa

1. Crna Gora e u estvovati u Programu u svojstvu pridružene zemlje u skladu sa uslovima propisanim Protokolom 8 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji se odnosi na u eš e Crne Gore u bilo kojem programu Unije i u skladu sa pravilima i uslovima propisanim ovim Sporazumom, pravnim aktom navedenim u lanu 1 ovog Sporazuma, kao i u najnovijim verzijama svakog drugog akta koji je pripadležan implementaciji programa i aktivnosti .

³ Pogledati prikaz 34 Uredbe o programu Kreativna Evropa

⁴ Sl. List EZ, br. L 95, 15.4.2010, p.1.

2. Osim ukoliko je drugačije propisano u stavu 1 ovog člana, pravna lica osnovana u Crnoj Gori mogu učestvovati u aktivnostima Programa pod istim uslovima koji se primjenjuju na pravna lica koja su osnovana u Uniji, uključujući i poštovanje restriktivnih mjera EU⁵.
3. Crna Gora će osnovati odgovarajuće strukture i mehanizme na nacionalnom nivou i usvojiti i sve ostale potrebne mjere za nacionalnu koordinaciju i organizaciju aktivnosti za sprovođenje Programa u skladu sa relevantnim pravilima u Uredbi o programu Kreativna Evropa. Konkretno, Crna Gora se obavezuje da osnuje Desk za Kreativnu Evropu u skladu sa članom 7(1)(d) Uredbe o programu Kreativna Evropa i smjernicama dobijenim iz Komisije.
4. Pravo Crne Gore u vezi sa predstavljanjem u Upravnom odboru programa Kreativna Evropa i njegovim radnim tijelima u odnosu na član 24 Uredbe o programu Kreativna Evropa je ono koje se primjenjuje na sve pridružene zemlje. U skladu sa navedenim, predstavnici Crne Gore imaju pravo da u svojstvu posmatrača učestvuju u Upravnom odboru programa Kreativna Evropa koji je zadužen za monitoring primjene Programa, bez prava glasa, za koji Crna Gora daje finansijski doprinos i u dijelovima koji je se tiču.
5. Troškovi prevoza i boravka predstavnika i eksperata iz Crne Gore u cilju učestvovanja u svojstvu posmatrača u radu Upravnog odbora u odnosu na član 24 Uredbe o programu Kreativna Evropa, ili na drugim sastancima vezanim za primjenu Programa, biće refundirani od strane Komisije na isti način kao i u skladu sa procedurama koje se primjenjuju na predstavnike država članica Evropske unije.
6. Strane potpisnice će uiniti napore, u okviru postojećih odredbi, da olakšaju slobodno kretanje i rezidencijalne boravke umjetnika, novinara i profesionalaca koji učestvuju u aktivnostima u skladu sa ovim Sporazumom i da olakšaju prekogranično kretanje roba i usluga koje se koriste u tim aktivnostima.
7. Crna Gora će preduzeti sve neophodne mjere, gdje je potrebno, da omogući da robe i usluge koje su kupljene u Crnoj Gori ili uvezene u Crnu Goru, a koje su djelimično ili u potpunosti finansirane u skladu sa ugovorima o grantu i/ili ugovorima zaključenim za realizaciju aktivnosti u skladu sa ovim Sporazumom, budu izuzeti od plaćanja carine, naknada za uvoz i ostalih fiskalnih naknada, uključujući i PDV, a koji se primjenjuju u Crnoj Gori.
8. Engleski jezik će se koristiti od strane Crne Gore za komunikaciju sa Komisijom u odnosu na procedure vezane za zahtjeve, ugovore i izvještaje, kao i sve ostale administrativne aspekte Programa.

član 3

Finansijska kontribucija

1. Učestvovanje Crne Gore ili pravnih lica iz Crne Gore u Programu zavisi od finansijske kontribucije Crne Gore Programu, kao i odnosnih upravljačkih, operativnih i troškova primjene u skladu sa generalnim budžetom Unije (u daljem tekstu: „Budžet Unije“).
2. Finansijska kontribucija će biti u obliku:

⁵ Restriktivne mjere EU usvojene su u skladu sa članom 29 Ugovora o Evropskoj uniji ili članom 215 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije

- a) operativne kontribucije; i
- b) naknade za u eš e.

3. Finansijska kontribucija ima e oblik godišnje uplate u jednoj tranši u skladu sa zahtjevom za uplatu sredstava i bi e upla ena najkasnije 45 dana od datuma zahtjeva.

4. Operativna kontribucija e pokriti operativne i troškove podrške Programu i bi e dodata na obaveze i nov ane dotacije iznosima koji su Budžetom Unije opredijeljeni za Program.

5. Operativna kontribucija e biti zasnovana na klju u koji se definiše kao proporcija bruto doma eg proizvoda BDP Crne Gore po tržišnim cijena i BDP Unije po tržišnim cijenama. Iznos BDP-a po tržišnim cijenama koji treba da bude primijenjen bi e odre en od strane Unije na osnovu najskorijih dostupnih statisti kih podataka za budžetske kalkulacije u godini koja prethodi godini za koju se upla uje finansijska kontribucija. Izuzetno, operativna kontribucija za 2021. godinu bi e odre ena na osnovu iznosa BDP-a iz 2019. godine po tržišnim cijenama. Usaglašavanje za ovu kontribuciju je objašnjeno u Aneksu 1.

6. Po etna operativna kontribucija e biti izra unata primjenom klju a, kako je i prilago eno, na po etnu obaveznu dotaciju nazna enu u Budžetu Unije koji je zvani no usvojen za datu godinu za finansiranje Programa.

7. Naknada za u eš e e biti u iznosu od 4% godišnje po etne operativne kontribucije izra unate u skladu sa stavom 5 i bi e podijeljena u skladu sa Aneksom I.

8. Unija e dostaviti Crnoj Gori informacije vezane za finansijsko u eš e kako je navedeno u budžetskim, ra unovodstvenim, izvo a kim i evaluacionim informacijama u odnosu na budžetske i finansijske nadležnosti Unije koje se ti u Programa. Te informacije e biti obezbijene uz poštovanje pravila o zaštiti i povjerljivosti podataka koja se primjenjuju u Uniji i Crnoj Gori i ne dovode i u pitanje informacije koje Crna Gora treba da primi u skladu sa Aneksom II.

9. Svaka kontribucija Crne Gore ili uplata od strane Unije, kao i kalkulacija iznosa koji treba da bude primljen ili upla en, e biti izvršena u eurima.

lan 4

Nadzor, evaluacija i primjena

1. Ne dovode i u pitanje odgovornosti Komisije, Evropske agencije za zaštitu od prevara (OLAF) i Revizorskog suda Evropske unije u odnosu na pra enje i procjenu Programa, u eš e Crne Gore u Programu e biti neprekidno pra eno na partnerskoj osnovi koja uklju uje Komisiju i Crnu Goru.

2. Pravila koja se odnose na finansijsko upravljanje, uklju uju i finansijsku kontrolu, naplatu nov anih potraživanja i druge mjere protiv prevare, a vezana su za finansiranje Unije u skladu s ovim Sporazumom, utvr ena su u Aneksu II.

lan 5

Odnos sa ostalim me unarodnim sporazumima

1. Ovaj Sporazum e biti sproveden u skladu sa obavezama Strana potpisnica koje proizilaze iz UNESCO Konvencije za zaštitu i promociju raznolikosti kulturnih izraza iz 2005. godine.

lan 6

Završne odredbe

1. Ovaj Sporazum stupa na snagu na datum kada Strane potpisnice obavijeste jedna drugu o ispunjavanju internih procedura neophodnih za ovu svrhu, danom posljednjeg obavještenja.

2. Ovaj Sporazum e se primjenjivati od 1. januara 2021. godine. Bi e na snazi sve dok je neophodno za implementaciju projekata i aktivnosti koje se finansiraju iz Programa, svih aktivnosti neophodnih za zaštitu finansijskih interesa Unije i svih finansijskih obaveza koje proizilaze iz ovog Sporazuma izme u Strana potpisnica.

3. Unija i Crna Gora mogu primjenjivati ovaj Sporazum uslovno u skladu sa svojim unutrašnjim procedurama i zakonodavstvom. Uslovna primjena e otpo eti na datum kada Strane potpisnice obavijeste jedna drugu o ispunjavanju svojih internih procedura neophodnih za ovu svrhu.

4. Ukoliko Crna Gora obavijesti Komisiju koja djeluje u ime Unije da ne e ispuniti unutrašnje procedure neophodne za stupanje na snagu ovog Sporazuma, ovaj Sporazum e prestati da važi na datum prijema obavještenja od strane Komisije, što e biti datum prestanka važenja u skladu s ovim Sporazumom.

5. Primjena ovog Sporazuma može biti prekinuta na inicijativu Unije u slu aju neispunjavanja finansijske ili operativne kontribucije od strane Crne Gore, kako je opisano u ta ki II stav (3) Aneksa I.

Komisija e obavijestiti Crnu Goru o suspenziji ovog Sporazuma zvani nim pismom obavještenja koje e stupiti na snagu 30 dana od dana prijema obavještenja od strane Crne Gore.

U slu aju suspenzije primjene ovog Sporazuma, pravna lica osnovana u Crnoj Gori ne e biti prihvatljiva za u eš e u postupcima dodjele grantova koji još nijesu završeni u trenutku prestanka važenja. Potsupak dodjele grantova se smatra okon anim u trenutku stupanja na snagu pravnih obaveza koje su rezultat takve procedure.

Suspenzija ne uti e na pravne obaveze koje su nastale sa pravnim licima iz Crne Gore prije njenog po etka. Ovaj Sporazum e nastaviti da se primjenjuje u takvim pravno obavezuju im slu ajevima.

Komisija e odmah obavijestiti Crnu Goru o trenutku prijema cjelokupnog iznosa finansijske ili operativne kontribucije. Suspenzija e automatski prestati odmah nakon ovog obavještenja.

Od datuma prestanka suspenzije, pravna lica iz Crne Gore e opet biti prihvatljiva za postupke dodjele grantova nakon tog datuma i u postupcima koji su pokrenuti prije tog datuma ali za koje rok za dostavljanje aplikacija još uvijek nije istekao.

6. Bilo koja od Strana potpisnica može okon ati ovaj Sporazum dostavljanjem pisanog obavještenja o namjeri da ga okon a.

Okon anje Sporazuma stupa na snagu tri mjeseca nakon datuma prijema pisanog obavještenja. Datum na koji okon anje stupa na snagu e biti datum prestanka važenja u smislu ovog Sporazuma.

7. Ukoliko ovaj Sporazum prestane da važi uslovno u skladu sa stavom (4) ili bude okon an u skladu sa stavom (6), Strane potpisnice su saglasne da:

- a) projekti, aktivnosti ili njihovi dijelovi u odnosu na koje su otpo ele pravne obaveze tokom uslovne primjene i/ili nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma i prije nego što ovaj Sporazum prestane da važi ili bude okon an, e biti nastavljeni do njihove realizacije u skladu sa uslovima postavljenim u ovom Sporazumu;
- b) godišnja finansijska kontribucija N-te godine tokom koje Sporazum prestane da važi uslovno ili bude okon an e biti u potpunosti upla ena u skladu sa lanom 3 ovog Sporazuma.

Strane potpisnice e zajedni ki rješavati sve eventualne posljedice okon anja ili uslovnog prestanka važenja ovog Sporazuma.

8. Ovaj Sporazum može biti izmijenjen i dopunjen u pisanoj formi uz saglasnost Strana potpisnica. Stupanje na snagu takvih izmjena i dopuna se sprovodi u skladu sa istom procedurom koja je važe a za stupanje na snagu Sporazuma.

9. Aneksi ovog Sporazuma ine njegov integralni dio.

Ovaj Sporazum je sa injen u dvije kopije na engleskom jeziku.

Sa injeno u, na dan

Za Evropsku uniju

Za Crnu Goru

Aneks I: Pravila koja regulišu finansijsku kontribuciju Crne Gore za u eš e u programu Kreativna Evropa (2021-2027)

Aneks II: Finansijsko upravljanje

ANEKS I

Pravila koja regulišu finansijsku kontribuciju Crne Gore za u eš e u programu Kreativna Evropa (2021-2027)

I Izra unavanje finansijske kontribucije Crne Gore

1. Finansijska kontribucija Crne Gore za u eš e u Programu bi e uspostavljena na godišnjem nivou u odnosu, i kao dodatak na, iznos koji je svake godine dostupan u budžetu Unije za dotacije neophodne za upravljanje, sprovo enje i operativnost Programa.
2. Naknada za u eš e u skladu sa lanom 3(7) ovog Sporazuma bi e odre ena po fazama i to:
2021: 0,5%
2022: 1,0%
2023: 1,5%
2024: 2,0%
2025: 2,5%
2026: 3,0%
2027: 4,0%
3. U skladu sa lanom 3(5) ovog Sporazuma, po etna operativna kontribucija koja treba da bude pla ena od strane Crne Gore za u eš e u Programu e biti izra unata za odnosnu finansijsku godinu primjenom uskla ivanja sa klju em.

Uskla ivanje sa klju em za kontribucije e biti:

Uskla eni klju za kontribucije = Klju za kontribucije x Koeficijent

Koeficijent koji e biti koriš en za kalkulaciju je 0,55.

II Uplata finansijske kontribucije Crne Gore

1. Komisija e Crnoj Gori dostaviti sljede e informacije u najskorijem roku, a najkasnije u trenutku objavljivanja prvog poziva za finansiranje u toku finansijske godine:
 - a) Iznose obaveznih dotacija u budžetu Unije koji su zvani no usvojeni za odnosnu godinu za budžetske linije koje se odnose na u eš e Crne Gore u Programu;
 - b) Iznos naknade za u eš e u skladu sa lanom 3(7) ovog Sporazuma;

Na bazi Nacrta budžeta, Komisija e dostaviti procijenjenu informaciju za narednu godinu u odnosu na ta ke (a) i (b) u najskorijem roku, a najkasnije do 1. septembra finansijske godine.

2. Komisija e najkasnije u aprilu svake finansijske godine objavljivati poziv za uplatu sredstava od strane Crne Gore koja odgovaraju njenoj kontribuciji u skladu s ovim Sporazumom.

Svaki poziv za uplatu sredstava će omogućiti Crnoj Gori rok od 45 dana za uplatu kontribucije.

Za prvu godinu implementacije Sporazuma, Komisija će omogućiti rok za uplatu kontribucije od 60 dana od dana potpisivanja Sporazuma.

3. Crna Gora će uplatiti finansijsku kontribuciju koja prozilazi iz ovog Sporazuma u skladu sa stavom (3) člana 3 ovog Sporazuma. U slučaju da Crna Gora ne izvrši uplatu do naznačenog datuma, Komisija će poslati formalni podsjetnik.

Bilo koje odlaganje uplate finansijske kontribucije će dovesti do plaćanja zatezne kamate na neisplaćeni iznos od datuma kada je trebalo da bude uplaćen.

Za kamatnu stopu biće uzeta stopa koju primjenjuje Evropska centralna banka za svoje glavne poslove refinansiranja, objavljena u seriji C Službenog lista Evropskih zajednica, koja je na snazi prvog kalendarskog dana mjeseca kada pada datum dospelja, uvećana za 1,5 procentnih poena.

Ukoliko je kašnjenje u plaćanju kontribucije takvo da može značajno da ugrozi upravljanje i sprovođenje Programa, Komisija može suspendovati učešće Crne Gore u programu nakon izostanka uplate i nakon 20 radnih dana nakon datuma formalnog podsjetnika, ne dovodeći u pitanja obaveze Unije u skladu sa ugovorima o grantu koji su već zaključeni u odnosu na implementaciju indirektnih aktivnosti za koje je Crna Gora odabrana.

ANEKS II
Finansijsko upravljanje
Zaštita finansijskih interesa i oporavka

lan 1
Provjera i revizija

1. Evropska unija ima pravo da u skladu sa primjenjivim aktima jedne ili više institucija ili tijela Unije i u skladu da relevantnim sporazumima i/ili ugovorima, sprovodi tehni ku, nau nu, finansijsku ili bilo koju drugu vrstu provjere i revizije u prostorijama bilo kojeg fizi kog ili pravnog lica koje je rezident ili je osnovano u Crnoj Gori a korisnik je sredstava Evropske unije, kao i svake tre e strane koja je uklju ena u implementaciju aktivnosti finansiranih od strane Unije, a koja je rezident ili je osnovana u Crnoj Gori. Takve provjere ili revizije mogu biti sprovedene od strane predstavnika institucija i tijela Evropske unije, posebno od strane Evropske komisije i Evreopskog revizorskog suda, ili nekog drugog lica koje ima ovlaš enje Evropske komisije.
2. Predstavnici tijela i institucija Evropske unije, posebno Evropske komisije i Evropskog revizorskog suda, ili neko drugo lice koje ima ovlaš enje Evropske komisije, e imati adekvatan pristup lokaciji, radu i dokumentaciji (u elektronskoj i papirnoj verziji) ostalim neophodnim informacijama potrebnim za sprovo enje takve revizije, uklju uju i pravo na obezbje ivanje fizi ke/elektronske kopije, ili izvoda iz bilo kojeg dokumenta ili sadržaja bilo kojeg podatka koji je u posjedu fizi kog ili pravnog ilica ili tre e strane koja je u postupku revizije.
3. Crna Gora ne e sprije iti ili stvoriti prepreke vezano za pravo ulaska u Crnu Goru i pristup lokaciji predstavnicima ili drugim licima na koje se odnosi stav (2) na bazi sprovo enja njihovih dužnosti u skladu sa ovim lanom.
4. Bez obzira na prestanak važenja ovog Sporazuma ili okon anje u eš a Crne Gore u Programu, provjere i revizije mogu biti sprovedene i nakon stupanja na snagu prestanka važenja ili okon anja, u skladu sa uslovima propisanim primjenjivim aktima institucija i tijela Evropske unije i relevantnim sporazumima i/ili ugovorima u odnosu na bilo koju pravnu obavezu kojom se sprovodi budžet Evropke unije, koja je nastala od strane Evropske unije prije datuma isteka ovog Sporazuma ili datuma na koji je relevantni prestanak važenja ili okon anje ovog Sporazuma stupilo na snagu.

lan 2
Borba protiv nepravilnosti, prevare i ostalih kriminalnih radnji koje uti u na finansijske interese Unije

1. Evropska komisija i Evropska kancelarija za borbu protiv prevara (OLAF) e biti ovlaš eni za sprovo enje administrativnih istraga, uklju uju i provjere „na licu mjesta“ i inspekciju na teritoriji Crne Gore. Ovakve istrage e biti sprovedene u skladu sa uslovima propisanim primjenjivim aktima jedne ili više institucija Unije.

2. Nadležne vlasti u Crnoj Gori će informisati Evropsku komisiju ili OLAF u razumnom vremenu o bilo kojoj činjenici ili sumnji o kojoj imaju saznanje a ti se nepravilnosti, prevare ili druge nelegalne aktivnosti koja utiče na finansijske interese Unije.
3. Provjera „na licu mjesta“ ili inspekcija može biti izvršena u prostorija bilo kojeg fizičkog ili pravnog lica koje je rezident ili je osnovano u Crnoj Gori a koje je primalac sredstava Unije, kao i bilo koje treće strane koja je uključena u finansiranje od strane Unije, a rezident je ili je osnovana u Crnoj Gori.
4. Provjere „na licu mjesta“ i inspekcije će biti pripremljene i sprovedene od strane Evropske komisije ili OLAF-a u bliskoj saradnji sa nadležnim crnogorskim vlastima određenim do strane crnogorske vlade. Ovlašćena institucija će u razumnom vremenu biti obaviještena o predmetu, svrsi i pravnoj osnovi provjera i inspekcije, u cilju pružanja pomoći. U skladu sa navedenim, predstavnici nadležnih crnogorskih vlasti mogu učestvovati u provjerama „na licu mjesta“ i inspekcijama.
5. Po zahtjevu crnogorskih vlasti, provjere „na licu mjesta“ i inspekcije mogu biti sprovedene zajedno sa Evropskom komisijom ili OLAF-om.
6. Predstavnici Komisije i OLAF-a imaju pristup svim informacijama i dokumentaciji, uključujući i elektronske podatke, o sprovedenim radnjama, a koje su neophodne za adekvatno sprovođenje provjere „na licu mjesta“ ili inspekcije. Oni takođe mogu ukoliko je potrebno kopirati relevantnu dokumentaciju.
7. Ukoliko osoba, institucija ili neka treća strana odbijaju provjeru „na licu mjesta“ ili inspekciju, crnogorske vlasti će uz poštovanje nacionalnih pravila i procedura pružiti pomoć Evropskoj komisiji ili OLAF-u u cilju omogućavanja izvršenja dužnosti sprovođenja provjere „na licu mjesta“ ili inspekcije. Ova pomoć uključuje i preduzimanje mjera predostrožnosti u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, posebno u cilju zaštite dokaza.
8. Evropska komisija ili OLAF će obavijestiti crnogorske vlasti o rezultatima ovakvih provjera i inspekcije. Posebno, Evropska komisija ili OLAF će nadležnim crnogorskim vlastima u najskorije vrijeme podnijeti izvještaj o bilo kojoj činjenici ili sumnji koja se odnosi na nepravilnosti, a o kojoj su dobili saznanje prilikom provjere „na licu mjesta“ ili inspekcije.
9. Ne dovodeći u pitanje primjenu crnogorskog krivičnog zakonodavstva, Evropska komisija može nametnuti administrativne mjere i kazne pravnim i fizičkim licima u Crnoj Gori koja učestvuju u implementaciji programa i aktivnosti u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije.
10. U svrhu adekvatne primjene ovog plana, Evropska komisija i OLAF i nadležne crnogorske vlasti će redovno razmjenjivati informacije i konsultovati jedni druge po zahtjevu jedne od Strana potpisnica ovog Sporazuma.
11. U cilju olakšavanja efektivne saradnje i razmjene informacija sa OLAF-om, Crna Gora će imenovati kontakt tačku.
12. Razmjena informacija između Evropske komisije ili OLAF-a i crnogorskih nadležnih vlasti će biti izvršena uz poštovanje pravila o povjerljivosti. Lični podaci koji su predmet razmjene informacija će biti zaštićeni u skladu sa važećim pravilima.

13. Crnogorske vlasti će saradivati sa Kancelarijom evropskog javnog tužioca da bi mu omogu ili izvršavanje dužnosti da istraži, goni i privede pravdi izvršioce i sau esnike u kriminalnim radnjama koje uti u na finansijske interese Evropske unije u skladu sa važe im zakonodavstvom.

lan 3

Oporavak i primjena

1. Odluke usvojene od strane Evropske komisije koje se odnose na nametanje nov ane obaveze pravnim i fizi kim licima koje nijesu države a koje su vezane za bilo koji prigovor u skladu sa Programom, bi e primjenjivane i na Crnu Goru. Naredba o primjeni e biti dodata na odluku bez druge formalnosti osim verifikacije autenti nosti odluke nacionalnog organa koji je za ovu svrhu odre en od strane Vlade Crne Gore. Vlada Crne Gore e o ovlaš enom nacionalnom organu obavijestiti Evropsku komisiju i Sud Pravde Evropske unije. U skladu sa lanom 4 ovog Aneksa, Evropska komisija e biti ovlaš ena da o ovakvim odlukama obavijesti direktno lica koja su rezidenti ili su osnavana u Crnoj Gori. Primjena e stupiti na snagu u skladu sa važe im crnogorskim propisima i procedurama.
2. Presude i naredbe Suda pravde Evropske unije donešene u odnosu na primjenu arbitražne klauzule sadržane u ugovoru ili sporazumu vezane za progra, aktivnosti ili projekte Unije, bi e primjenjive na Crnu Goru po istoj proceduri kao odluke Evropske komisije opisane u stavu (1).
3. Sud pravde Evropske unije e imati nadležnosti da preispita zakonitost odluke Komisije opisane u stavu (1) i suspenduje njihovu primjenu. Ipak, sudovi u Crnoj Gori e imati nadležnost u odnosu na žalbe na na in sprovo enja.

lan 4

Komunikacija i razmjena informacija

Institucije i tijela Evropske unije uklju ene u implementaciju Programa, ili one koje vrše kontrolu, e biti ovlaš ene da direktno komuniciraju, uklju uju i komunikaciju putem elektronskih sistema razmjene, sa bilo kojim fizi kim ili pravnim licem koje je rezident ili je osnovano u Crnoj Gori, kao i tre om stranom koja je uklju ena u implementaciju aktivnosti koje finansira Unija a rezidentna je ili osnovana u Crnoj Gori. Ovakva lica, tijela ili strane mogu direktno institucijama i tijelima Evropske unije podnijeti relevantnu dokumentaciju i informacije, koje su od njih zahtijevane u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije koje se primjenjuje na programe Unije i ugovore i sporazume zaklju ene u cilju implementacije tog programa.

AGREEMENT

between the European Union and Montenegro

on the participation of Montenegro in the Creative Europe Programme (2021 to 2027)

The European Commission (hereinafter referred to as ‘the Commission’), on behalf of the European Union (hereinafter referred to as ‘the Union’),

on the one part,

and

the Government of Montenegro (hereinafter referred to as ‘Montenegro’),

on the other part,

hereinafter referred to as ‘the Parties’

WHEREAS a Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Montenegro, of the other part, has been approved by Council and Commission Decision 2010/224/EU, Euratom¹. Article 132 states that the Annexes and Protocols thereto shall form an integral part of that Agreement. Protocol 8 of that Agreement provides the general principles for the participation of Serbia and Montenegro in Community Programmes. This International Agreement constitutes and has the same legal effects as a Memorandum of Understanding stated under Article 5 of the Protocol 8 of the Stabilisation and Association Agreement;

WHEREAS Creative Europe, the Union programme to support cultural diversity and to foster the competitiveness of the cultural and creative sectors was established by Regulation (EU) 2021/818 of the European Parliament and of the Council² (hereinafter called “the Creative Europe Regulation”);

WHEREAS pursuant to Article 9(2) of the Creative Europe Regulation, which concerns the association of third countries, the specific terms and conditions of the association should be determined by an international agreement between the Union and the Associated Country;

¹ OJ L 108, 29.4.2010, p. 1–2.

² OJ L 189, 28.5.2021, p. 34–60.

RECOGNISING that the objectives and the general principles of the Union programme Creative Europe are essential from a cultural, democratic, environmental, social and economic point of view and are particularly relevant for our societies and cultural sectors facing current challenges linked to globalisation, climate change and digitisation;

ACKNOWLEDGING that these policy objectives, also reflected in the 2005 UNESCO Convention for the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions are pursued by Montenegro facing similar challenges and sharing the same principles such as democracy, the rule of law, the respect of human rights, including equality between all people, gender balance and freedom of expression and artistic freedom;

CONSIDERING the common goals, values and strong links of the Parties in the field of culture, audio-visual and media established in the past through participation in the Creative Europe 2014-2020 programme, and the common desire of the Parties to further develop, strengthen, stimulate and extend their relations and cooperation therein;

CONSIDERING the conditions set out in Article 9(2) of the Creative Europe Regulation, European Neighbourhood Policy countries may also benefit from a derogation to participate in the Cross-sectoral Strand and in some actions of the MEDIA Strand. When assessing the appropriateness of such a derogation, the EU takes into account, notably, circumstances such as the specific situation of the audio-visual market in the country concerned and the level of integration in the European audio-visual policy.³

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

Article 1

Scope of the association

1. Montenegro shall participate as an associated country in "Creative Europe", the Union programme for the cultural and creative sectors, (hereinafter called "the Programme"), as established by Regulation EU 2021/818 of the European Parliament and of the Council.
2. Montenegro shall participate as an associated country in the following actions of the Programme:
 - a) All actions in the Culture Strand;
 - b) All actions in the Cross-sectoral Strand and in the MEDIA Strand until 31 December 2022. Beyond this date, continued participation in the Cross-sectoral and MEDIA Strands will be contingent upon evidence submitted to the Union that Montenegro meets the conditions set out in Directive 2010/13/EU⁴ as referred to in Article 9(2) of the Creative Europe Regulation. Montenegro shall ensure that such conditions continue to be met throughout the duration of the Programme. If the evidence submitted is not sufficient or if during the implementation of the Agreement it appears that the conditions are not fulfilled, the participation in the MEDIA and Cross Sectoral Strands may be terminated or may not be extended. In the former case, provisions of Article 6, paragraphs 6 and 7 are applicable mutatis mutandis.

³ See recital 34 of the Creative Europe Regulation.

⁴ OJ L95, 15.4.2010, p.1.

Article 2

Terms and conditions of participation in the Creative Europe Programme

1. Montenegro shall participate in the Programme as an associated country in accordance with the conditions laid down in the Protocol 8 of the Stabilisation and Association Agreement covering the participation of Montenegro to any Union Programme, and under the terms and conditions set forth in this Agreement, in the legal act referred to in Article 1 of this Agreement, as well as in any other rules pertaining to the implementation of the Programme and activity in their most up to date versions.
2. Unless otherwise provided for in the terms and conditions referred to in paragraph (1) of this Article, legal entities established in Montenegro may participate in actions of the Programme under conditions equivalent to those applicable to legal entities established in the Union, including respect for EU restrictive measures⁵.
3. Montenegro shall establish the appropriate structures and mechanisms at national level and shall adopt all other necessary measures for national coordination and organisation of activities to implement the Programme in accordance with the relevant provisions in the Creative Europe Regulation. In particular, Montenegro undertakes to establish a Creative Europe Desk in accordance with article 7(1)(d) of the Creative Europe Regulation and the guidance provided by the Commission.
4. Montenegro's rights of representation and participation in the Creative Europe Committee established by Article 24 of Creative Europe Regulation and its subgroups shall be those applicable to associated countries. Accordingly, representatives of Montenegro shall have the right to participate as observers in the Creative Europe Committee responsible for monitoring the implementation of the Programme, without voting rights, for which Montenegro contributes financially and for the points which concern Montenegro.
5. Travel costs and subsistence expenses incurred by representatives and experts of Montenegro for the purposes of taking part as observers in the work of the Committee referred to in Article 24 of the Creative Europe Regulation, or in other meetings related to the implementation of the Programme, shall be reimbursed by the Commission on the same basis as and in accordance with the procedures in force for representatives of the Member States of the European Union.
6. The Parties shall make every effort, within the framework of the existing provisions, to facilitate the free movement and residence of artists, journalists, and professionals participating in the activities covered by this Agreement and to facilitate cross-border movement of goods and services intended for use in such activities.
7. Montenegro shall take all necessary measures, as appropriate, to ensure that goods and services, purchased in Montenegro or imported into Montenegro, which are partially or entirely financed pursuant to the grant agreements and/or contracts concluded for the realisation of the activities in accordance with this Agreement, are exempted from customs duties, import duties and other fiscal charges, including the VAT, that are applicable in Montenegro.

⁵ EU restrictive measures are adopted pursuant to Article 29 of the Treaty on the European Union or Article 215 of the Treaty on the Functioning of the European Union.

8. English shall be used by Montenegro for its contacts with the Commission concerning the procedures related to requests, contracts and reports, as well as for other administrative aspects of the Programme.

Article 3

Financial contribution

1. Participation of Montenegro or Montenegro's legal entities in the Programme shall be subject to Montenegro contributing financially to the Programme and the related management, execution and operation costs under the general budget of the Union (hereinafter referred to as the 'Union budget').
2. The financial contribution shall take the form of:
 - a) an operational contribution; and
 - b) a participation fee.
3. The financial contribution shall take the form of an annual payment made in one instalment, in accordance with the call for funds request, and shall be due no later than 45 days after the date of the call.
4. The operational contribution shall cover operational and support expenditure of the Programme and be additional both in commitment and payment appropriations to the amounts entered in the Union budget definitively adopted for the Programme.
5. The operational contribution shall be based on a contribution key defined as the ratio of the Gross Domestic Product (GDP) of Montenegro at market prices to the GDP of the Union at market prices. The GDPs at market prices to be applied shall be determined by the Union based on the most recent statistical data available for budget calculations in the year prior to the year in which the annual payment is due. By derogation, for 2021, the operational contribution shall be based on the GDP of year 2019 at market prices. Adjustments to this contribution key are laid down in Annex I.
6. The initial operational contribution shall be calculated applying the contribution key, as adjusted, to the initial commitment appropriations entered in the Union budget definitively adopted for the applicable year for financing the Programme.
7. The participation fee shall be 4% of the annual initial operational contribution as calculated in accordance with paragraphs (4) and (5) and shall be phased in as set out in Annex I.
8. The Union shall provide Montenegro with information in relation to its financial participation as included in the budgetary, accounting, performance and evaluation related information provided to the Union budgetary and discharge authorities concerning the Programme. That information shall be provided having due regard to the Union's and Montenegro's confidentiality and data protection rules and shall be without prejudice to the information which Montenegro is entitled to receive under Annex II.
9. All contributions of Montenegro or payments from the Union, and the calculation of amounts due or to be received shall be made in euro.

Article 4

Monitoring, evaluation and reporting

1. Without prejudice to the responsibilities of the Commission, European Anti-Fraud Office (OLAF) and the Court of Auditors of the European Union in relation to monitoring and evaluation of the Programme, the participation of Montenegro in the Programme shall be continuously monitored on a partnership basis involving the Commission and Montenegro.
2. The rules concerning sound financial management, including the financial control, recovery and other antifraud measures in relation to Union funding under this Agreement are laid down in Annex II.

Article 5

Relation to other international agreements

This agreement shall be implemented in accordance with the Parties' obligations under the UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions of 2005.

Article 6

Final provisions

1. This Agreement shall enter into force on the date on which the Parties have notified each other of the completion of their internal procedures necessary for that purpose.
2. This Agreement shall apply as from 1 January 2021. It shall remain in force for as long as is necessary for all the projects and activities financed from the Programme, all the actions necessary to protect the financial interests of the European Union and all the financial obligations stemming from the implementation of this Agreement between the Parties to be completed.
3. The Union and Montenegro may apply this Agreement provisionally in accordance with their respective internal procedures and legislation. The provisional application shall begin on the date on which the Parties have notified each other of the completion of their internal procedures necessary for that purpose.
4. Should Montenegro notify the Commission acting on behalf of the Union that it will not complete its internal procedures necessary for the entry into force of this Agreement, this Agreement shall cease to apply on the date of receipt of this notification by the Commission, which shall constitute the cessation date for the purposes of this Agreement.
5. The application of this Agreement may be suspended at the initiative of the Union in case of non-payment of the financial or operational contribution due by Montenegro as described in Point II, Paragraph (3) of Annex I.

Suspension of the application of this Agreement shall be notified by the Commission to Montenegro by a formal letter of notification which shall take effect 30 days following the receipt of this notification by Montenegro.

In case the application of this Agreement is suspended, legal entities established in Montenegro shall not be eligible to participate in award procedures not yet completed

when the suspension takes effect. An award procedure shall be considered completed when legal commitments have been entered into as a result of that procedure.

The suspension does not affect the legal commitments entered into with the legal entities established in Montenegro before the suspension took effect. This Agreement shall continue to apply to such legal commitments.

The Commission shall immediately notify Montenegro once the entire amount of the financial or operational contribution due has been received by the Commission. The suspension shall be lifted with an immediate effect upon this notification.

As of the date when the suspension is lifted, legal entities of Montenegro shall be again eligible in award procedures launched after this date and in award procedures launched before this date, for which the deadlines for submission of applications have not expired.

6. Either Party may terminate this Agreement at any time by a written notification informing of the intent to terminate it.

The termination shall take effect three calendar months after the date on which the written notification reaches its addressee. The date on which the termination takes effect shall constitute the termination date for the purposes of this Agreement.

7. Where this Agreement ceases to apply provisionally in accordance with paragraph (4) or is terminated in accordance with paragraph (6), the Parties agree that:
 - a) projects, actions, activities, or parts thereof in respect of which legal commitments have been entered into during the provisional application and/or after the entry into force of this Agreement, and before this Agreement ceases to apply or is terminated shall continue until their completions under the conditions laid down in this Agreement;
 - b) the annual financial contribution of the year N during which this Agreement ceases to apply provisionally or is terminated shall be paid entirely in accordance with Article 3 of this Agreement.

The Parties shall settle by common consent any other consequences of termination or cessation of provisional application of this Agreement.

8. This Agreement may only be amended in writing by common consent of the Parties. The entry into force of the amendment shall follow the same procedure as that applicable for the entry into force of the Agreement.
9. The Annexes to this Agreement shall form an integral part of this Agreement.

This Agreement shall be drawn up in duplicate in English.

Done at ..., this day of in the year

For the European Union,

For Montenegro,

ANNEX I: Rules governing the financial contribution of Montenegro to the Creative Europe Programme (2021-2027)

ANNEX II: Sound Financial Management

Annex I

Rules governing the financial contribution of Montenegro to the Creative Europe Programme (2021-2027)

I. Calculation of Montenegro's financial contribution

1. The financial contribution of Montenegro to the Programme shall be established on a yearly basis in proportion to, and in addition to, the amount available each year in the Union budget for commitment appropriations needed for the management, execution and operation of the Programme.
2. The participation fee referred to in Article 3(7) of this Agreement shall be phased in as follows:
 - 2021: 0.5%;
 - 2022: 1.0%;
 - 2023: 1.5%;
 - 2024: 2.0%;
 - 2025: 2.5%;
 - 2026: 3.0%;
 - 2027: 4.0%.
3. In accordance with Article 3(5) of this Agreement, the initial operational contribution to be paid by Montenegro for its participation in the Programme will be calculated for the respective financial years by applying an adjustment to the contribution key.

The adjustment to the contribution key shall be:

$$\text{Contribution Key Adjusted} = \text{Contribution Key} \times C$$

The coefficient used for the above calculation to adjust the contribution key shall be 0.55.

II. Payment of Montenegro's financial contribution

1. The Commission shall communicate to Montenegro, as soon as possible and at the latest when issuing the first call for funds of the financial year, the following information:
 - a) the amounts in commitment appropriations in the Union budget definitively adopted for the year in question for the budget lines covering participation of Montenegro in the Programme;
 - b) the amount of the participation fee referred to in Article 3(7) of this Agreement;

On the basis of its Draft Budget, the Commission shall provide an estimate of information for the following year under points (a) and (b) as soon as possible, and, at the latest, by 1 September of the financial year.

2. The Commission shall issue, at the latest in April of each financial year, a call for funds to Montenegro corresponding to its contribution under this Agreement.

Each call for funds shall provide for the payment of Montenegro's contribution not later than 45 days after the call for funds is issued.

For the first year of implementation of this Agreement, the Commission shall issue the call for funds, within 60 days of the signature of this Agreement.

3. Montenegro shall pay its financial contribution under this Agreement in accordance with paragraph (3) of Article 3 of this Agreement. In the absence of payment by Montenegro by the due date, the Commission shall send a formal letter of reminder.

Any delay in the payment of the financial contribution shall give rise to the payment of default interest by Montenegro on the outstanding amount from the due date.

The interest rate for amounts receivable not paid on the due date shall be the rate applied by the European Central Bank to its principal refinancing operations, as published in the C series of *the Official Journal of the European Union*, in force on the first calendar day of the month in which the due date falls, increased by one and half percentage points.

In case the delay in the payment of the contribution is such that it may significantly jeopardise the implementation and management of the Programme, participation of Montenegro in the Programme may be suspended by the Commission following the absence of payment 20 working days after a formal letter of reminder, without prejudice to the Union's obligations according to grant agreements and/or contracts already concluded pertaining to the implementation of the indirect actions for which Montenegro was selected.

Annex II

Sound Financial Management

Protection of financial interests and recovery

Article 1

Reviews and audits

1. The European Union shall have the right to conduct, in accordance with the applicable acts of one or more Union institutions or bodies and as provided in relevant agreements and/or contracts, technical, scientific, financial, or other types of reviews and audits on the premises of any natural person residing in or any legal entity established in Montenegro and receiving European Union funding, as well as any third party involved in the implementation of Union funds residing or established in Montenegro. Such review and audits may be carried out by the agents of the institutions and bodies of the European Union, in particular of the European Commission and the European Court of Auditors, or by other persons mandated by the European Commission.
2. The agents of the institutions and bodies of the European Union, in particular of the European Commission and the European Court of Auditors, and the other persons mandated by the European Commission, shall have appropriate access to sites, works and documents (both in electronic and paper versions) and to all the information required in order to carry out such audits, including the right of obtaining a physical/electronic copy of, and extracts from, any document or the contents of any data medium held by the audited natural or legal person, or by the audited third party.
3. Montenegro shall not prevent or raise any particular obstacle to the right of entrance in Montenegro and to the access to the premises of the agents and other persons referred to in paragraph (2) on the grounds of the exercise of their duties referred to in this Article.
4. Notwithstanding the expiry or cessation of this Agreement or termination of participation of Montenegro in the Programme, the reviews and audits may be carried out, also after the expiry, cessation or the relevant termination takes effect, on the terms laid down in the applicable acts of one or more European Union institutions or bodies and as provided in relevant agreements and/or contracts in relation to any legal commitment implementing the European Union budget entered into by the European Union before the date of expiry of this Agreement or the date on which the relevant cessation or termination of this Agreement takes effect.

Article 2

Fight against irregularities, fraud and other criminal offences affecting the financial interests of the Union

1. The European Commission and the European Anti-Fraud Office (OLAF) shall be authorised to carry out administrative investigations, including on-the-spot checks and

inspections, on the territory of Montenegro. These investigations shall be carried out in accordance with the terms and conditions established by applicable acts of one or more Union institutions.

2. The competent Montenegrin authorities shall inform the European Commission or OLAF within reasonable time of any fact or suspicion which has come to their notice relating to an irregularity, fraud or other illegal activity affecting the financial interests of the Union.
3. On-the-spot checks and inspections may be carried out on the premises of any natural person residing in or legal entity established in Montenegro and receiving Union funds, as well as of any third party involved in the implementation of Union funds residing or established in Montenegro.
4. On-the-spot checks and inspections shall be prepared and conducted by the European Commission or OLAF in close collaboration with the competent Montenegrin authority designated by the Montenegrin government. The designated authority shall be notified a reasonable time in advance of the object, purpose and legal basis of the checks and inspections, so that it can provide assistance. To that end, the officials of the competent Montenegrin authorities may participate in the on-the-spot checks and inspections.
5. Upon request by Montenegrin authorities, the on-the-spot checks and inspections may be carried out jointly with the European Commission or OLAF.
6. Commission agents and OLAF staff shall have access to all the information and documentation, including computer data, on the operations concerned, which are required for the proper conduct of the on-the-spot checks and inspections. They may, in particular, copy relevant documents.
7. Where the person, entity or another third party resists an on-the-spot check or inspection, Montenegrin authorities, acting in accordance with national rules and regulations, shall assist the European Commission or OLAF, to allow them to fulfil their duty in carrying out an on-the-spot check or inspection. This assistance shall include taking the appropriate precautionary measures under national law, in particular in order to safeguard evidence.
8. The European Commission or OLAF shall inform Montenegro authorities of the result of such checks and inspections. In particular, the European Commission or OLAF shall report as soon as possible to the competent Montenegrin authority any fact or suspicion relating to an irregularity, which has come to their notice in the course of the on-the-spot check or inspection.
9. Without prejudice to the application of Montenegrin criminal law, the European Commission may impose administrative measures and penalties on legal or natural persons of Montenegro participating in the implementation of a programme or activity in accordance with European Union legislation.
10. For the purposes of proper implementation of this Article, the European Commission or OLAF and the Montenegrin competent authorities shall regularly exchange information and, at the request of one of the parties to this Agreement, consult each other.
11. In order to facilitate effective cooperation and exchange of information with OLAF, Montenegro shall designate a contact point.
12. Information exchanged between the European Commission or OLAF and the Montenegrin competent authorities shall take place having due regard to the

confidentiality requirements. Personal data included in the exchange of information shall be protected in accordance with applicable rules.

13. The Montenegrin authorities shall cooperate with the European Public Prosecutor's Office to allow it to fulfil its duty to investigate, prosecute and bring to judgment the perpetrators of, and accomplices to, criminal offences affecting the financial interests of the European Union in accordance with the applicable legislation.

Article 3

Recovery and enforcement

1. Decisions adopted by the European Commission imposing a pecuniary obligation on legal or natural persons other than States in relation to any claims stemming from the Programme shall be enforceable in Montenegro. The order for enforcement shall be appended to the decision, without any other formality than a verification of the authenticity of the decision by the national authority designated for this purpose by the government of Montenegro. The government of Montenegro shall make known its designated national authority to the Commission and the Court of Justice of the European Union. In accordance with Article 4 of this Annex, the European Commission shall be entitled to notify such enforceable decisions directly to persons residing and legal entities established in Montenegro. Enforcement shall take place in accordance with the Montenegrin law and rules of procedure.
2. Judgments and orders of the Court of Justice of the European Union delivered in application of an arbitration clause contained in a contract or agreement in relation to Union programmes, activities, actions or projects shall be enforceable in Montenegro in the same manner as European Commission decisions referred to in paragraph (1).
3. The Court of Justice of the European Union shall have jurisdiction to review the legality of the decision of the Commission referred to in paragraph (1) and to suspend its enforcement. However, the Courts of Montenegro shall have jurisdiction over complaints that enforcement is being carried out in an irregular manner.

Article 4

Communication and exchange of information

The European Union institutions and bodies involved in the implementation of the Programme, or in controls over that programme, shall be entitled to communicate directly, including through electronic exchange systems, with any natural person residing in or legal entity established in Montenegro and receiving Union funds, as well as any third party involved in the implementation of Union funds residing or established in Montenegro. Such persons, entities and parties may submit directly to the European Union institutions and bodies all relevant information and documentation, which they are required to submit on the basis of the European Union legislation applicable to the Union programme and of the contracts or agreements concluded to implement that programme.